

чання бібліотечних фахівців Криму та різних верств населення навичок роботи з новітніми інформаційними технологіями. Центр обладнаний сучасною комп'ютерною технікою та оснащений ліцензійними комп'ютерними програмами, що дає йому змогу повною мірою здійснювати свої основні завдання. За час існування на базі Центру відбулося багато стаціонарних і виїзних тренінгів, а його фахівці провели близько 200 тренінгів, де пройшли навчання 2 тис. працівників бібліотек, а також представники різних груп користувачів – школярі, студенти, фахівці різних галузей. Значної популярності набули заняття серед пенсіонерів і людей з фізичними обмеженнями.

Нові інформаційні та ресурсні можливості, що відкрилися перед бібліотеками завдяки програмі «Бібліоміст», значно підвищили їх соціальний статус. Наприклад, на базі бібліотек м. Керчі організовано заняття «Університету третього віку» для пенсіонерів, розпочато роботу клубної телестудії «Kerchlib-TV», проведено чимало телемостів. Для подальшого зміцнення взаємовигідного співробітництва між Міністерством культури АРК та керівництвом Програми у лютому 2011 р. було підписано меморандум щодо реалізації проекту «Бібліоміст-Крим». Цей договір продовжено й на 2012 р.

Заслужують на увагу цікаві проекти бібліотек для дітей, у т. ч. й представлені на Ярмарку бібліотеч-

них інновацій 2012 р. Серед цих розробок – «Майбутнє починається сьогодні: інноваційні послуги міських дитячих бібліотек м. Сімферополя» Центральної міської дитячої бібліотеки ім. А. Гайдара м. Сімферополя, «ІгроLand: країна фантазій, сміху та гри в Центральній дитячій бібліотеці» Феодосійської ЦБС. А креативна ідея – проект Центральної дитячої бібліотеки Феодосійської бібліотечної системи «БібліоМотоТека – сучасна мобільна бібліотека» цікавий тим, що користувачам пропонується варіант бібліотеки на трициклі (мотоциклі на трьох колесах). Це дає змогу доставити книги, періодику та забезпечити Інтернет-зв'язок тим, хто не має можливості потрапити у звичайну бібліотеку, наприклад пацієнтам лікарень, інтернатів та ін.

На шляху розвитку бібліотечної практики і обслуговування населення Криму бібліотеки республіки по-новому сприймають свою діяльність, впроваджують інноваційні підходи та здійснюють пошук нових, нестандартних рішень.

Переклала з російської

Т. Проценко, головний бібліотекар
Національної парламентської бібліотеки України

М. Зніщенко,
к. і. н., генеральний директор
Київської обласної бібліотеки для дітей,
заслужений працівник культури України

СУДАК – СТОЛИЦЯ МІЖНАРОДНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

У чудовому, стародавньому місті Судак, що цього року святкує своє 1800-річчя, 2–10 червня проходила ХІХ Міжнародна конференція «Крим 2012. Бібліотеки та інформаційні ресурси в сучасному світі науки, культури, освіти і бізнесу», в якій щороку беруть участь дедалі більше представників бібліотечної еліти з країн Європи, Азії, Америки, Австралії та Океанії.

Всі організаційні ланки механізму під керівництвом невтомного Я. Шрайберга – генерального директора ДП НТБ Росії, голови оргкомітету Міжнародної конференції «Крим 2012» – працювали злагоджено, з великим інтелектуальним навантаженням. За результатами участі в роботі конференції у кожного її учасника є можливість звірити правильність свого поступального руху в розвитку класичної бібліотечної справи у своєму регіоні. Особисто у мене – в Київській області, де маю змогу втілювати

в роботу бібліотек класичні бібліотечні програми, сучасні медіа-технології, класичні бібліотечні знання.

Я навмисно зробив наголос на ключових термінах «класична бібліотечна справа», «класичні бібліотечні знання». Річ у тім, що останнім часом у деяких бібліотеках України для дітей замість класичних прийомів і методів бібліотечної роботи, які були створені в різні проміжки історичного часу, саме в таких науках, як бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство, до вищеназваної класики прилипла, так названа мною «бібліотечна попса»¹, де за добре замаскова-

¹ Вислів «бібліотечна попса», автор М. Зніщенко.

ною ширмою процвітає нібито бурхлива бібліотечна діяльність у вигляді гасел із «Библиодесантов», «Библиомаршей», «Абонементов под открытым небом», «Библиогастролей», «Перформансов», «Ралли» і т. д. і т. п. Під гаслом «Вы нас еще не знаете? Тогда мы идем к вам» до умовного читача, який влаштував собі відпочинок на пікніку, можуть причепитися на набережній, в ідальні, кафе, загсі, на цвинтарі, на рибалці, в ліжку тощо (те, що в лапках, взято мною із газети «БібліоАС», № 14, травень 2011 р., с. 7.).

Всі ці прийоми «бібліотечної попси» підкріплюються різнобарвними формами облуплених печей у приміщеннях бібліотек для дітей, встановленням сміхотворних декорацій у вигляді тинів, металевих ванн, тумб для об'яв, різнокольорових рекламних папірців, якими забиті поштові скриньки в будинках, тощо. Це в них називається рекламою дитячої бібліотеки в місті. Вольному воля! Блаженному рай! Сьогодні й на великих сценах поп-виконавці без голосу і слуху приваблюють слухачів лише своєю розкутістю, оголеністю, нецензурщиною тощо. Тим самим ударники «капіталістичної праці» пускають пил в очі місцевій владі про свою кипучу діяльність і таку велику необхідність для міста. Таким чином вони «качають» гроші на фінансування цього попсового каламбуру.

Зрозуміти цю мішуру в роботі бібліотек із дітьми було б можливо, якби за нею стояла краєзнавча, духовна та солідна видавнича діяльність, що притаманна, наприклад, обласним науковим універсальним бібліотекам, обласним бібліотекам для дітей, районним ЦБС, як це, скажімо, є в бібліотеках Київської області.

Взагалі в бібліотеках Київщини, які очолює головна бібліотека Київщини – Київська обласна бібліотека для дітей, немає місця «бібліотечній попсі», а є місце кропіткій класичній бібліотечній роботі, що знаходить своє відображення у вигляді науково-методичних розробок, біобібліографічних посібників та наукових видань. Зокрема, ЦБС м. Біла Церква, де кількість населення перевищує кількість населення в деяких обласних центрах, проводить історичні, наукові розвідки і на підставі їх у серії «Бібліотека краєзнавчої класики» видала державного значення книги. Величезну дослідницьку роботу в м. Біла Церква проводить Є. Чернецький – кандидат історичних наук, завідувач відділу інформаційно-краєзнавчої роботи ЦБС м. Біла Церква, при підтримці П. Красножона – заслуженого працівника культури України, начальника відділу культури і туризму Білоцерківської міської ради.

Звертаю увагу на те, що Є. Чернецький є автором історичних книг «Браницькі», «Історія Білої Церкви: події, постаті, життя» та ін. У його відділі працюють віддані історичному краєзнавству люди – А. Бондар, О. Стародуб, О. Мартиненко.

Поштовхом для краєзнавчої роботи в бібліотеках області були змістовні семінари-практикуми, організовані, починаючи з 1987 р., Київською обласною

бібліотекою для дітей. Тут постійно проводяться наукові дослідження з історії бібліотечної справи Київщини, здійснюються історичні розвідки з бібліотечної справи в Україні, з питань сімейного читання, історичного краєзнавства. Вся ця робота відображена у виданнях Київської обласної бібліотеки для дітей, які можна побачити в національних бібліотеках України, Книжковій палаті України. Про науково-видавничу діяльність бібліотек Київщини охочі можуть дізнатися на сайтах бібліотек області, районів, міст, а тим, хто має труднощі з пошуковою справою, треба звертатися до сайтів Київської обласної бібліотеки для дітей або Київської обласної державної адміністрації.

Загальновідомо, що бібліотечна Київщина за своїми уподобаннями та досягненнями була, є і завжди буде привабливою для місцевих та зарубіжних інвесторів, для вищих навчальних закладів України, для органів місцевої влади, для науковців, дослідників і т. д. Кожна бібліотека Київщини має свою неповторність. Їхню діяльність не сплутаєш із попсовою «одноденкою» і багатотиражними папірцями-листочками.

У доповідях на секційних засіданнях конференції не було ні слова про так звану бібліотечну рекламну діяльність у вигляді шарпанини під різними гаслами (див. вище) серед натовпу, у пологових будинках і жіночих, чоловічих консультаціях, кафе, на ринках, набережних.

Усі ці новації колег з бібліотеки для дітей м. Миколаєва я описав у своїй статті «Крим–2011: нова стратегія розвитку бібліотек до 2021 року», що була надрукована зі скороченнями у «Віснику Книжкової палати» № 8. Через скорочення у тексті деяких позицій стало незрозумілим, про що йде мова.

Мені плагіат не потрібен. Шановна авторка цих чарівних висловів і штампів працює в Миколаївській центральній міській бібліотеці для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка, й моя повага до неї ніколи не згасне.

Основними лейтмотивами конференції були теми про співіснування в бібліотеках традиційних та електронних носіїв інформації, про бібліотечні кадри, про нормативно-правові аспекти в бібліотечній справі, які, до речі, є недолугими як в Україні, так і в країнах колишнього Союзу РСР.

На секції бібліотек для дітей та юнацтва акценти були спрямовані на сприяння і створення належних модерних умов для роботи в цих бібліотеках, умов для творчості й самоутвердження людської гідності у дітей та молоді, а також виховання сучасного сприйняття особи бібліотекаря як розумово-інтелектуального індивіда. Також багато уваги в доповідях приділялося роботі бібліотек для дітей і молоді з питань сприяння соціальному, фізичному та моральному захисту найвразливіших категорій читачів, якими є діти і молодь.

У роботі вищезгаданих бібліотек на передній план виходять завдання щодо залучення до проведення бібліотечних заходів кваліфікованих спеціалістів.

лістів у галузі релігії, медицини, спорту, культури. Одними юристами, міліціантами та мухоморними педагогами-макаренками, які залучаються бібліотеками для співбесід з дітьми, підлітками, молоддю, цю справу не вирішити. Сьогодні є чимало прикладів насильства над дітьми, але недостатньо робиться в суспільстві щодо виконання Конвенції про захист дітей.

Соціальне розшарування на класи, клани, створило такі проблеми, котрі буде не сила вирішити самим лише бібліотекарям, яким, до речі, Мінфін та Мін'юст України не дають змоги зосередитися на своїх прямих обов'язках. Бібліотекарів України постійно тримають у стресовому тонусі різного роду інновації у вигляді всіляких оптимізацій, проектів щодо оплати праці, введення нормативно-правових положень, що витягли з актів, які колись мали місце в СРСР у 70–80-х рр. ХХ ст., перефарбовуючи та пристосовуючи їх до соціально-економічних умов ХХІ ст. – умов розгулу дикого капіталізму, де все народне добро розібрано по кланах, крім власних маєтків, нічого не збудовано: ані жодної бібліотеки, басейну, театру тощо.

Як працювати в таких умовах бібліотекарям та бібліотекам, що постійно відчувають тиск на місцях з боку фінансистів, – важко щось коментувати. Така ситуація є скрізь у колишніх країнах СРСР, крім, мабуть, Білорусі.

Зарубіжним колегам-бібліотекарям, які брали участь у Міжнародній конференції «Крим 2012», наші бібліотечні проблеми є незрозумілими, бо теми їх виступів були спрямовані зовсім на інші речі, а саме: на самовираження людини, на здоровий спосіб життя, на підвищення фахової майстерності, створення рівних умов для розкриття здібностей будь-якої людини незалежно від класової приналежності, фізичного стану тощо.

Просто дивуєшся їхньому капіталізму, що процвітає під гаслами недалекого та ще незабутнього соціалізму та комунізму часів СРСР. Дивина та й годі!

Повертаючись до змісту виступів на секції дитячих і юнацьких бібліотек, слід зазначити, що не всі вони схвально сприймалися аудиторією. І це нормальне явище. Наприклад, виступ однієї викладачки з пітерського інституту культури був пройнятий страшилками про педофілію, насильство над дітьми, але без конкретних життєвих пропозицій щодо методики способів та прийомів усунення цієї проблеми методами бібліотечної роботи в приміщеннях бібліотек для дітей, юнацтва.

Проте зовсім іншим, а саме дієвим і дуже цікавим, був виступ завідувача методичного відділу – практика з багаторічним стажем бібліотеки-філії № 4 ЦБС Пушкінського району м. Санкт-Петербурга Наталії Олексіївни Сомової під багатообіцяючою назвою «Практика чудесного».

На території цього району проживають 136 тис. мешканців, яких обслуговують 12 бібліотек, на котрі припадає 52 тис. читачів. Цей пригород Санкт-Пе-

тербурга налічує понад 3 007 об'єктів, що мають особливу історичну цінність, серед яких – відомі палаци і паркові ансамблі Павловська й Царського Села.

Жити в такій красі і бути свідомим громадянином – мрія кожної дитини. Але, на думку п. Н. Сомової, «соціально-економічні умови, розшарування суспільства на бідних і багатих боляче вдарили по дітях та людях похилого віку. Так сталося, що діти зараз представлені самі собі. Байдужість суспільства та батьків призвели до того, що діти створили свій замкнутий світ під назвою «віртуальний», а виходячи у світ реальний, вони потрапляють в обійми агресії, насильства, жорстокості, брехні. В таких умовах дитина стає закритою, в ній немає місця гуманному колективізму» [3].

Неординарно підійшла до вирішення вищезазначених проблем бібліотека № 4, в якій працює п. Н. Сомова. Тут розроблено соціально-адаптувальний проект авторської майстерні під назвою «Практика чудесного», авторами якого є працівник бібліотеки п. Л. Рябова і дитяча письменниця Льоля Одуванчик. Вони надали дітям можливість самостійно вибрати теми за заявками і побажаннями дітей – читачів бібліотеки, створити невеличкі екранізовані сюжети для вирішення проблеми, що мають місце в життєвих практиках. Створення невеличких відеоматеріалів (кліпів) із реальності нинішнього життя стало маленьким дивом, а також спонукало дітей до творчості в розробці оригінальних сюжетів у незвичній медійній трансформації. Їх розробка базується на науково-практичному дослідженні теми, бібліотечно-методичному супроводженні із залученням експертних оцінок психологів та педагогів. Прикладом можуть бути практики «Похвали себе сам», «Порятуй себе сам». У них дітям з екрана комп'ютера, телевізора персонажі фільмів демонструють, як не піддатися агресії, а також подано перший дитячий досвід заходів безпеки, проти маніяків, педофілів тощо.

Теми всіх практик представлено для відеооглядів, наприклад: «Посвячення у воїни» дає навички протистояння агресії в школі; «Гра в схованки» – повертає дітей у колишні дворові ігрища, де формулою колективних дворових ігор є виховання толерантності; «Готи» – дає відповідь на запитання, яким чином дитині уникнути тоталітарної секти, як не виглядати в очах суспільства жебраком. У короткометражних фільмах діти самі дають судження, оцінки, поради, апелюючи до літературних героїв і персонажів книг для дітей.

Остання практика цієї бібліотеки – «Коли душа крилата». У ній читач-глядач переборює дистанційний бар'єр у спілкуванні з дитиною-інвалідом.

До речі, за свідченням п. Н. Сомової, робота бібліотеки-філії № 4 ЦБС Пушкінського району м. Санкт-Петербурга є унікальним досвідом у бібліотечній Росії зі створення в бібліотеках для дітей короткометражних фільмів, героями яких є діти, котрі лікуються в ортопедичному інституті ім. Г. І. Турнера.

У даному випадку відбуваються рідкісні речі, коли автори і учасники переглядів перебувають одночасно в інферіальній, медійній площині екрана, коли дитина–читач–глядач набуває не віртуального, а реального життєвого досвіду у сфері людських відносин.

Велике естетичне захоплення викликає практика «Пушкінський урок». Від софії бібліотечного проєкту «Практика чудесного» відбулася ефірна «обкатка» на телеканалах Пітера, регіональних каналах Росії. Проєкт нагороджено дипломами державних і громадських організацій.

У 2011 р. на «Ярмарку бібліотечних ідей» в номінації «Читання як інструмент соціального включення» проєкт «Як готів перекувати на патріотів» посів 3 місце.

Виступ п. Н. Сомової супроводжувався епізодами з екранізованих практик і був сприйнятий на ура учасниками виїзного засідання секції бібліотек для дітей та юнацтва, що проходило в приміщенні супер-установи – Кримської універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка. В обговоренні доповідей на секції взяла участь директор Київської обласної бібліотеки для юнацтва п. Г. Сорока, яка поділилася думками про створення в бібліотеках для юнацтва умов щодо отримання молоддю знань, за допомогою яких можна підвищити рівень духовної свідомості. В Київській обласній бібліотеці для юнацтва всі працюють під гаслом «Через знання – до високого рівня духовної свідомості». На цьому гаслі бібліотека акцентує свою роботу через юнацькі кафедри, що працюють з юнаками і молоддю в ЦБС районів і міст Київської області. З цікавим та змістовним виступом на секції слід привітати п. Т. Сопову – заступника директора з наукової роботи Державної бібліотеки України для юнацтва. Вона розповіла про результати наукового дослідження під назвою «Соціологічний зріз проблеми читання юнацтва та молоді України».

Секція під назвою «Читання дітей і підлітків у сучасному світі» проходила під зразковим керівництвом п. О. Громової – головного редактора часопису «Бібліотека в школі», яка професійно спрямовувала енергію доповідачів у потрібне русло, заохочувала аудиторію до постановки запитань, коментарів, висновків. Робота секції під керівництвом п. О. Громової – вперше в історії кримських конференцій – відбувалася в прямому ефірі через Інтернет і збирала велику бібліотечну аудиторію в країнах СНД та Європи – 437 абонентів.

Тож «бібліотечній попсі» не знайшлося місця в доповідях конференції «Крим 2012». Навіть Центральна міська дитяча бібліотека ім. А. Гайдара м. Москви, яка на подібній секції у 2011 р. так творчо сперечалася щодо необхідності працівників бібліотек бігати набережними Москви-ріки, аби вербувати собі читачів, цього року виставила на оглядини цікаві проєкти із класичної бібліотечної роботи.

Виходячи з вищевикладеного, роблю висновок, що Міжнародна бібліотечна конференція «Крим

2012» в ювілейний рік для м. Судак вдалася. Славний Судак у 16-й раз довів, що він є столицею міжнародного бібліотечного спілкування. На конференції не знайшлося місця «бібліотечній попсі» через відсутність на ній деяких бібліотекарів дитячих бібліотек України. Проте бібліотечна класика обласних універсальних наукових бібліотек України заповнила всі лакуни.

Українська бібліотечна асоціація відмінно провела «День України». В роботі УБА взяв активну участь Я. Шрайберг. Він дав високу оцінку діяльності УБА та її лідерів.

Приділивши значну увагу змісту виступу п. Н. Сомової з Пітера, я хочу звернути увагу обласних бібліотек для дітей України на раціональні зернини, що мають місце в роботі колег із філії № 4, які, до речі, працюють у таких, як і в нас в Україні, соціально-економічних умовах і капіталістичних відносинах, але класно роблять свою справу.

Хочу звернути увагу своїх опонентів на те, що у «Віснику Книжкової палати», у статті «Крим – 2011: нова стратегія розвитку бібліотек до 2021 року», я не ставив перед собою мету розкривати зміст щорічних доповідей шановного Я. Шрайберга, лише подав їх назви, а опонентам, зацікавленим «новими стратегіями», порадив звернутися до Інтернету, де вони, маючи очі, зможуть усе знайти за означеною в статті адресою.

Також висловлюю подяку всім дозвонювачам, читачам «Вісника Книжкової палати» за підтримку моїх зауважень і пропозицій щодо успішного розвитку бібліотечної справи в Україні, за розуміння й толерантність до мене і моїх статей.

P.S. На закритті конференції «Крим 2012» наголушувалося на тому, що 2013 рік буде ювілейним – 20 роком – для Міжнародної конференції «Крим ...». Тож до зустрічі в Судакі, на гостинній кримській землі, в ювілейний для конференції рік, на святковому і значущому для бібліотечної громади світу дієвому заході.

Також прошу редакцію «Бібліотечної планети» не скорочувати зміст статті, аби він був зрозумілий як для опонентів, так і для тих, хто розділяє мої погляди на бібліотечну справу.

Список використаної літератури

1. Семилет Н. В. «Вы о нас еще не знаете? Тогда мы идем к вам!» / Н. В. Семилет, Г. С. Гречко // БібліоАС. – 2011. – № 14. – С. 7–8.
2. Зніщенко М. П. Крим – 2011: нова стратегія розвитку бібліотек до 2021 року / М. П. Зніщенко // Вісн. Книжк. палати. – 2001. – № 8. – С. 51–52.
3. Сомова Н. О. Современные методы адаптации юного читателя и расширенный взгляд понятия толерантность на постсоветском пространстве: опыт работы библиотеки-филиала № 4 ТЦБС Пушкинского района «Практика чудесного»: [тез. докл. на 19 Междунар. конф. «Крым-2012»] / Н. О. Сомова. – Не опубликованы.